

VALOKUVAUSTYÖSKENTELY ITSETUN-
TEMUKSEN JA -ILMAISUN VÄLINEENÄ
Valokuvaustyöskentely -kansion tuottaminen

LAHDEN AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutushjelma
Sosiaalipedagoginen lapsi- ja nuorisotyö
Opinnäytetyö
20.4.2011
Paula Åberg

Lahden ammattikorkeakoulu
Sosiaalialan koulutusohjelma

ÅBERG, PAULA:

VALOKUVAUSTYÖSKENTELY ITSETUNTEMUKSEN JA -ILMAISUN VÄLINEENÄ

Sosionomi AMK, sosiaalipedagogisen lapsi- ja nuorisotyön opinnäytetyö, 21 sivua, 15 liitesivua

Kevät 2011

TIIVISTELMÄ

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on ollut kehittää ja toteuttaa lasten- ja nuorten ryhmiin sopivaa toiminnallista menetelmää valokuvauksen keinoin. Opinnäytetyö on hankkeistettu ja yhteistyökumppanina on ollut Lahden kaupungin Nuorten monipalvelukeskus Domino. Työn toiminnallisena tehtävänä on ollut myös toteuttaa sisältöä Dominon sosiaalisen kuntoutuksen vapaaehtoiseen pienryhmätoimintaan.

Työn teoriaosuudessa käsitellään minäkuva, itsetuntemusta, itsensä ilmaisemista sekä työtä inspirointua Miina Savolaisen voimaannuttavan valokuvan menetelmää. Itsetuntemus ja minäkuva nivoutuvat itsensä ilmaisemiseen valokuvauksen kautta. Toiminnallisessa osiossa Nuorten monipalvelukeskus Dominon pienryhmäläiset pääsivät tuomaan itseään esiin ottamiensa valokuvien kautta.

Pienryhmän toimintakauden keskellä toteutettuja valokuvauskertoja oli neljä ja jokaisella kerralla käsiteltiin eri teemaa ja valokuvaustehtävää. Kolme teemoista oli nuorille annettuja ja neljäs aihe ideoitiin heidän kanssaan yhdessä. Viidennellä valokuvauskerralla pidettiin ryhmässä piennäyttely otetuista kuvista.

Toimintakertojen perusteella laadittiin Valokuvaustyöskentely -kansio, jossa aiemmin käytettyä menetelmää ja toimintakertojen aiheita esitellään tiivistetysti ja soveltaen. Kansiossa myös ideoidaan ja arvioidaan työskentelyn toteuttamismahdollisuuksia erilaisissa ryhmissä. Kansion tarkoituksena on ohjata ja antaa ideoita lasten ja nuorten kanssa työskenteleville valokuvaamisen käyttämisestä ilmaisun ja luovuuden välineenä.

Pienryhmätoiminta oli onnistunutta, nuoret olivat innostuneita ja toiminnasta syntyi paljon hyvää materiaalia ja ideoita kansion työstämistä varten. Kansioista tuli visuaalinen ja selkeästi etenevä tuotos, jossa esitellään eri toimintakerrat ja niiden variaatiomahdollisuudet nuorten ryhmän lisäksi esimerkiksi varhaiskasvatusryhmissä.

Avainsanat: valokuvaus, minäkuva, itsetuntemus, itsetunto, itseilmaisuus, voimaantuminen

Lahti University of Applied Sciences
Faculty of Social and Health Care

ÅBERG, PAULA

PHOTOGRAPHY AS A MEANS OF SELF-KNOWLEDGE AND -EXPRES-
SION

Bachelor's Thesis in Social Services, 21 pages, 15 appendices

Spring 2011

ABSTRACT

The objective of the work was to develop and implement a functional method involving photography for use as in-group activity with children and youth. The thesis was accomplished with the co-operation of City of Lahti's Nuorten monipalvelukeskus Domino. The functional objective of the work was to create activity for the Domino's voluntary in-group of social rehabilitation.

Theory of the work consisted of self-image, self-knowledge, expression and the method of Empowering Photography by Miina Savolainen that inspired the subject of the thesis. Expression through photography binded together self-image and self-knowledge in the work. Youth in the in-group activity of Domino got a chance to express themselves through self-taken photographs in the functional part of the thesis.

The four photography sessions were carried out in the middle of the season of in-group activity. Each session had it's own theme and assignment. Three of the themes were brought in the group ready-made and the fourth theme was composed and carried out with the youth during the session. Small exhibition of the work was held in the meeting place during the fifth session.

Valokuvaustyöskentely -file was comprised with the means of ideas and materials from the in-group activity. The functional method and the themes of the sessions were presented in the file as summarised and adjusted. The viability of the method in various types of groups was also assessed and contemplated in the file. The object of the file was to guide and give ideas for using photography as a way of expression and creativity when working with children and youth.

The in-group activity was successful; the youth were enthusiastic and the sessions created vast amounts of ideas and material for the Valokuvaus - file. The file became highly visual and comprehensible body which presented the sessions and their variations also for example for the early childhood education groups.

Key words: photography, self-image, self-knowledge, self-esteem, expression, empowerment

SISÄLTÖ

1 Johdanto.....	1
2 Itsetuntemus ja minäkuva teorian perustana.....	2
2.1 Itsetuntemuksesta voimaantumiseen.....	2
2.3 Minäkuvan kehitys.....	4
3 Toimintaympäristö.....	6
3.1 Toiminnan tausta.....	6
3.2 Resurssit.....	7
4 Tavoitteet ja riskit.....	9
4.1 Tavoitteet ja niiden arviointi.....	9
4.2 Uhat ja mahdollisuudet.....	11
5 Toteutus.....	13
5.1 Menetelmän kuvaus.....	13
5.2 Tuotos ja sen arviointi.....	15
6 Pohdinta.....	16
Lähteet.....	19
Liitteet.....	21

1 JOHDANTO

Luovat menetelmät ovat sosiaalialalla hyvä työväline. Niitä käytetään runsaasti erilaisissa työtehtävissä ja asiakastilanteissa koko sosiaalialan töissä. Lasten ja nuorten kanssa työskenneltäessä toiminnallisuudella ja luovuudella on erityinen merkitys, koska se on heidän luontainen tapansa toimia leikissä. Toiminnan ja ilmaisun monimuotoisuudella ja vapaudella ihminen voidaan usein tavoittaa paremmin kuin keskusteluissa ja haastatteluissa. Luovilla menetelmillä harjoitetaan tunneilmaisua, sosiaalisia taitoja, toimintamalleja ja esimerkiksi itsetuntemusta ja voidaan vahvistaa hallinnantunnetta ja itsetuntoa.

Opinnäytetyöni on toiminnallinen opinnäytetyö, jonka toteutin projektimuotoisena Lahden nuorisopalveluiden yhteistyöllä. Se käsittelee valokuvauksen keinoin itseilmaisua ja sen tärkeyttä itsetuntemuksen kehittämisessä. Tuotteena on kansio, jossa esitellään yksi näkökulma valokuvaamiseen sosiaalialan työmenetelmänä. Kansion pohjana on esimerkkitoiminta nuorten pienryhmässä. Toiminta-ajatukseksi oli antaa ryhmäläisille itsetutkiskeluun virittäviä valokuvaustehtäviä ja herätellä heitä katselemaan itseään omien havaintojensa kautta. Opinnäyteprojekti koostuu toiminnallisesta osuudesta pienryhmässä sekä kansiosta, jonka olen tuottanut toiminnan perusteella inspiroimaan muita lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä.

Aiheen valitsin, koska olen ollut aina kiinnostunut luovuudesta ja itseilmaisusta sen monissa eri muodoissa. Erityisesti halusin tuoda esiin näkökulman siitä että luovuus ja ilmaisu kuuluvat kaikille ja madaltaa kynnystä niiden näyttämiseen. Halusin myös toteuttaa omaan työskentelytapani sopivan toiminnallisen opinnäytetyön, josta olisi hyötyä ja jolla olisi merkitystä myös muille ihmisille. Lahden nuorisopalveluiden Nuorten monipalvelukeskus Domino tarjosi minulle kerhonohjaja tehtäviä, joihin opinnäytteeni toteutus sopi hyvin.

Valokuvatyöskentelyn idea heräsi kuultuani oppitunnilla Miina Savolaisen voimaannuttavan valokuvan menetelmästä. Savolaisen työskentelyn kuvaus herätti ajatuksia valokuvan muista mahdollisuuksista ja suunnitelmani ensimmäinen versio muodostui hetkessä. Kuvan hallinnan ja ilmaisunvapauden antaminen lapsen

tai nuoren omiin käsiin muodostui tärkeimmäksi näkökulmaksi. Projektin edessä aihe ja sen rajaus muuttivat muotoaan jonkin verran ja työskentely asettui lopulta Dominon ryhmään sopivaksi malliksi.

2 ITSETUNTEMUS JA MINÄKUVA TEORIAN PERUSTANA

2.1 Itsetuntemuksesta voimaantumiseen

Itsetuntemus on rinnakkainen käsite termille itsetunto. Keltinkangas-Järvinen sanoo että itsetunto on osa sitä miten näemme itsemme. Tämä minäkuva on jokaisen oma, subjektiivinen kokemus omasta persoonastaan ja itsestään. Se on ihmisen tapa saada itsensä hallintaan. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 97.)

Hallinnantunne on yksi persoonallisuuden tekijä, jolla Keltinkangas-Järvisen mukaan voidaan vaikuttaa itsetuntoon. Hallinnantunne tarkoittaa hänen mukaansa sitä, että ihminen kokee voivansa vaikuttaa omaan elämäänsä ja itselleen tapahtuviin asioihin. Se alkaa kehittyä jokaisella lapsesta lähtien, riipuen heidän mahdollisuuksistaan tehdä päätöksiä ja kokea olevansa vuorovaikutuksessa ympäristönsä kanssa. Heikko hallinnantunne voi myös aiheuttaa kokemusta siitä ettei ihminen ole itse vastuussa omista tekemisistään, vaan asiat vain tapahtuvat hänelle. Hallinnantunnetta vahvistamalla vahvistetaan myös itseluottamusta ja itsetuntoa. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 227-232.)

Dunderfelt taas vertaa itsetuntemuksen harjoittelua kunto-ohjelmaan, jolla voi parantaa omaa elämänlaatuaan tietoisesti harjoittamalla sitä säännöllisesti. Hän jakaa itsetuntemuksen kahteen osa-alueeseen: inhimilliseen kasvuun ja henkiseen kehitykseen. Inhimillinen kasvu sisältää arkisia taitoja kuten esimerkiksi oman stressinsietokyvyn ja sosiaaliset reaktiot, kun taas henkinen kehitys käsittelee sellaisia teemoja kuten kuolemanjälkeinen olemassaolo, elämäntehtävä ja uskonto. (Dunderfelt 2006, 18–19) Nämä kaksi osa-aluetta tukevat toisiaan, mutta tässä työssäni keskityn lähinnä inhimillisen kasvun alueella olevan itsetuntemuksen käsittelyyn.

Keltinkangas-Järvinen kuvaa hyvän itsetunnon omaavaa henkilöä tasapainoiseksi

omien hyvien ja huonojen puoliensa kanssa. Tällöin minäkäsityksessä voitolla ovat hyvät ominaisuudet, mutta ihminen havaitsee myös heikkoutensa eikä museru niiden alle. Terve itsetunto lisää itseluottamusta ja uskallusta ottaa vastaan haasteita ja pyrkimystä kehittyä sekä lisää itsenäisyyttä ja riippumattomuutta toisten mielipiteistä. Se nostaa tunnetta paitsi omasta arvosta, myös muiden ihmisten arvosta. Heikko itsetunto taas voi lisätä kokemusta muiden kanssa kilpailusta ja tarvetta vertailla itseään muihin ja vähätellä toisia. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 17-23.)

Itsensä ilmaiseminen tarkoittaa oman persoonallisuutensa ilmaisemista ja omien henkilökohtaisten piirteidensä esiin tuomista (Merriam-Webster 2011b suomennos kirjoittajan). Sen voisikin ajatella olevan rinnakkaistermi itsensä toteuttamiselle, jota luovuuden koetaan olevan. (Maslow 1970, Rogers 1961, Uusikylän 2002, 43 mukaan). Toisin kuin koulutuksessa, jossa oppiminen lähtee valmiiden ongelmien ratkaisemisesta, luova ajattelu lähtee usein ongelman löytämisestä. Vapauttamalla yksilö löytämään kiinnostava ongelma ja selvittämään menetelmä sen ratkaisemiseksi, luodaan mahdollisuus itsensä toteuttamiselle. (Uusikylä, 2002, 46–47.)

Gardner (1999, Uusikylän 2002 mukaan) erottaa luovuudesta seuraavat tasot: subpersonaalinen-, yksilö-, ekstrapersonaalinen- ja multipersonaalinen taso. Subpersonaalinen taso käsittää biologiset tekijät, yksilötaso taas sisältää persoonallisuuden ja esimerkiksi ajattelutyylin kun taas ekstrapersonaalisella tasolla on se pohjatieto mikä ihmisellä kulloinkin on käytettävissään. Multipersonaalinen taso on lähinnä tämänkin opinnäytteen aihetta ja käsittää muut ihmiset joiden kanssa luovuutta edistetään, joilta opitaan ja ammennetaan ideoita. (Uusikylä, 2002, 43–45.)

Voimauttaminen on olennainen osa sosiaalipedagogista ajattelua. Suomalainen termi voimauttaminen on lähtöisin englannin kielen sanoista empowerment ja empower. Sanoja voidaan käyttää kolmessa eri merkityksessä: 1. antaa laillinen valta, 2. mahdollistaa, 3. tukea omien mahdollisuuksien löytämistä (Merriam-Webster 2011a suomennos kirjoittajan). Kaksi viimeisintä selitystapaa ovat olennaisimpia lasten- ja nuorten ryhmiin painottuvan työni kannalta. Voimautumisen keskeinen idea on samankaltainen kuin perusta kaikessa auttamistyössä: toista ihmistä ei voi voimauttaa vaan ihmisen on itse oltava aktiivinen tekijä (Savolainen 2011b).

Voimauttava valokuva on Miina Savolaisen kehittämä menetelmä. Sen ehkä tunnetuin käyttökohde on Savolaisen Maailman ihanin tyttö -projekti, jossa hän kuvasi kymmentä lastenkodin tyttöä usean vuoden ajan taltioiden heidän kasvuaan. Projektin punainen lanka on itsensä hyväksyminen omakuvien kautta ja kuvallisen ilmaisun vallan siirtäminen kuvan päähenkilöille kuvaajan ja katsojien sijaan. (Savolainen 2001a.)

Valokuvan voimauttavalla käytöllä on Savolaisen työskentelyssä neljä keskeistä osa-aluetta: albumikuvat, valokuvaustilanteen vuorovaikutus, omakuva sekä arjen kuvaaminen, mutta kaikkia yhdistää toiminnan tavoitteellisuus. Prosessi saa olla luova ja muuntautuva, missä valokuvaaminen on osa yhdessä sovitun teeman käsittelyä ja henkilökohtaista prosessointia. Työskentelytapa tuo esiin subjektiiviset näkökulmat ja avaa niitä tavalla jota ei ehkä olla voitu tavoittaa aiemmin sanallisesti. (Savolainen 2011b.)

Voimauttava työskentely rakentaa ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia perheissä ja vahvistaa kommunikaatiota ja oman työn merkityksellisyyttä ja työssäjaksamista työyhteisöissä. Hoidollisen ja pedagogisen työn ajatellaan olevan tukemassa ihmistä ja vahvistamassa häntä omassa identiteettityössään. Se antaa työvälineitä tunteiden tunnistamiseen ja itseilmaisuun. Omakuvan kautta opitaan hyväksymään oma arvo ja tutkitaan omia rooleja, identiteettiä ja minäkuva. (Savolainen 2011b.)

2.3 Minäkuvan kehitys

Ihminen on läpi historian ajatellut elämänsä erilaisten vaiheiden ketjuna. Eri kulttuureissa on monia siirtymäriittejä, velvollisuuksia ja oikeuksia, jotka saavutetaan tietyn iän tullessa. (Dunderfelt 1997, 24–26.) Vaiheiden väliset siirtymät ovat tärkeitä kasvun ja kehityksen paikkoja. Siirtymissä ihmisen minäkuva muuttuu ja kehittyy enemmän kuin niiden välissä (Nurmi, Ahonen, Lyytinen, Lyytinen, Pulkkinen & Ruoppila 2006, 143).

Dunderfelt (1997) jakaa ihmisen kehityksen neljään eri päävaiheeseen: ihmisen kehityksen perusvaiheeseen (0–20-vuotiaana), jäsentymisen vaiheeseen (20–40-

-vuotiaana), yksilöllisten päämäärien vaiheeseen (40–60/65-vuotiaana) ja kypsyyden ikävaiheeseen (60/65-vuotiaasta eteenpäin). Elämänkaari voidaan jakaa myös kehityspsykologian viitekehyksessä viiteen eri päävaiheeseen: varhaislapsuuteen, keskilapsuuteen, nuoruuteen, aikuisuuteen ja vanhenemiseen (Nurmi ym. 2006).

Myös Keltinkangas-Järvinen esittelee useamman erilaisen tavan jäsentää minän kehitystä. Yhdessä näistä jäsennys tehdään neljään vaiheeseen sen mukaan millainen tietoisuus lapsella milloinkin on itsestään. Nämä vaiheet ovat: fyysinen tietoisuus (3–7 -vuotiaana), havaintoon perustuva tietoisuus (4–9 -vuotiaana), sisäisen maailman eriytyminen ja yksilöityminen (6 -vuotiaasta varhaismurrosikään) sekä aikuisen ajattelua vastaava tietoisuus minästä. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 109–111.)

Ensimmäinen tietoisuus minästä on hyvin konkreettinen ja tunteet ja teot koetaan vielä vahvasti toisiinsa liittyvinä. Tässä vaiheessa lapsen on myös vaikea hahmottaa, että toisten ihmisten tunteet samassa tilanteessa voivat olla erilaisia kuin hänen. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 109.) Varhaislapsuudessa ihmisen luonnollisin ilmaisumuoto on leikki. Se on jokaisen lapsen subjektiivinen tapa ilmaista itseään ja käsitellä aiheita, jotka ovat hänelle tärkeitä ja koskettavia. (Nurmi ym. 2006, 57–64.) Uusi tekniikka on laajentanut perinteisen leikin kenttää ja luonnostaan uteliaat lapset ovat usein valmiita hyödyntämään kaikkea uutta leikeissään. Monet opetettavat ja ohjattavat asiat onkin järkevintä ohjata leikin kautta ja mahdollistaa uusiin välineisiin tutustuminen leikin yhteydessä.

Minäkuvan toisessa kehitysvaiheessa lapsi alkaa hahmottaa että hänellä on oma kokemusmaailma tunteille, mutta ei vielä tiedä kuinka paljon toiset siitä näkevät. Hän havaitsee ja tulkitsee tilanteita vahvasti havaintojensa perusteella. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 109–110). Alle kaksitoistavuotiaan ajattelussa tärkeä osa on myös sisäinen kuvamaailma, jonka avulla hän jäsentää maailmaa. Tätä jopa satumaista maailmaa lapsi elää vielä täyden mielikuvituksensa voimin. (Dunderfelt 1997, 83–83.) Keskilapsuuden aikana ihminen käy läpi useamman pienen, mutta tärkeän siirtymävaiheen. Itsenäinen ajattelu alkaa kehittyä ja ensimmäiset selkeät askeleet kohti murrosiän irtautumispyrkimyksiä otetaan jo koulun neljänä ensimmäisenä vuotena. 8.-10. ikävuoden taitteessa lapsella usein on myös vahvaa itse-kriittistä ajattelua ja oman minäkuvan kehittämistä. (Dunderfelt 1997, 86–88.)

Nuoruusvuosille Dunderfelt (1997, 92–93) nimeää kolme tärkeää siirtymävaiheen kriisiä: ihmissuhteiden kriisin, identiteettikriisin ja ideologisen kriisin. Näiden kriisien kautta ihminen aloittaa koko elämän kestävän monien sisäisten asioiden työstämisen ja oman paikkansa etsimisen maailmassa. Tässä aikuisuutta edeltävässä minän kehitysvaiheessa yksilöllisyys ja sisäisen ja ulkoisen maailman eriytyminen pääsevät kukkaan ja lapsi pystyy jo havainnoimaan itseäänkin paremmin, omia tunteitaan ja reaktioitaan (Keltinkangas-Järvinen 1998, 110). Tässä vaiheessa nuoren minäkuvaan vaikuttavat vahvasti myös ulkoapäin tulevat paineet ja tuki. Siirtymissä tapahtuvat minäkuvan muutokset ovat nuoruudessa myös usein negatiivisia, mutta palautuvat ajan kuluessa. Minäkuvalla on tärkeä merkitys nuoren toimintakykyyn erilaisissa tilanteissa. (Nurmi ym. 2006, 143.)

Minäkuvan kehityksen viimeinen vaihe on aikuisen ajattelua vastaava vaihe. Tässä vaiheessa ihminen hahmottaa täysin tunteidensa yksityisyyden ja pystyy havainnoimaan itseään ja käyttäytymistään hyvin tarkkaan ja rehellisesti. Hän myös osaa käyttää hyväkseen erilaisia minän puolustusmekanismeja, keskittyä vahvuuksiensa kehittämiseen ja unohtaa epäonnistumiset. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 110).

3 TOIMINTAYMPÄRISTÖ

3.1 Toiminnan tausta

Lahden nuorisopalveluiden Nuorten monipalvelukeskus Domino tarjoaa monialaista tukea Lahden ja lähialueiden yli 13-vuotiaille nuorille ja heidän perheilleen. Dominon eri osa-alueita ovat palveluohjaus, sosiaalinen kuntoutus, perhetyö sekä etsivä työ. (Lahden nuorisopalvelut 2011a). Kevääseen 2008 asti Dominon tiloissa on myös toiminut osa-aikainen nuorisokahvila, jonka toiminnasta on nyt päädytty luopumaan. Nuorisokahvilan vapauttamalle paikalle on perustettu syyskauden 2008 alussa muun muassa opiskelijavetoinen nuorten pienryhmä. Pienryhmään kaavailtujen itseluottamuksen ja sosiaalisen tuen teemat tulevat esiin myös opinnäytetyössäni. Opinnäytetyöhöni kuuluva, tavoitteellinen luova työskentely

valokuvan parissa sopii tähän sosiaalisen kuntoutuksen pienryhmään hyvin. (Lahden nuorisopalvelut 2011b).

Toiminnan kohderyhmänä olivat Nuorten monipalvelukeskus Dominon pienryhmän nuoret. Tästä välillistä hyötyä saavat myös ryhmässä olevien nuorten perheet ja läheiset sekä Domino ja Lahden nuorisopalvelut. Toiminnan toteuttamisesta hyödyimme minä sekä Lahden ammattikorkeakoulu. Opinnäytteen osana valmistuvasta kansioista hyötyvät myös muut alan opiskelijat sekä työntekijät työmateriaalin ja innoituksen lähteen muodossa.

Nuorisokahvilassa käyneet nuoret hakivat sieltä omaa paikkaansa, paikkaa jossa tavata kavereitaan ja ehkä myös rauhoittua koulupäivän jälkeen. Kahvilan lopettaminen pienen kävijämäärän takia ja muuttaminen ohjelmallisemmaksi pienryhmätoiminnaksi kuohuttikin osan ryhmäläisistä tunteita suuresti toiminnan alussa. Tilanteesta keskusteltiin nuorten ja Dominon edustajan Taija Tammisen kanssa useaan otteeseen syyskauden 2008 alussa.

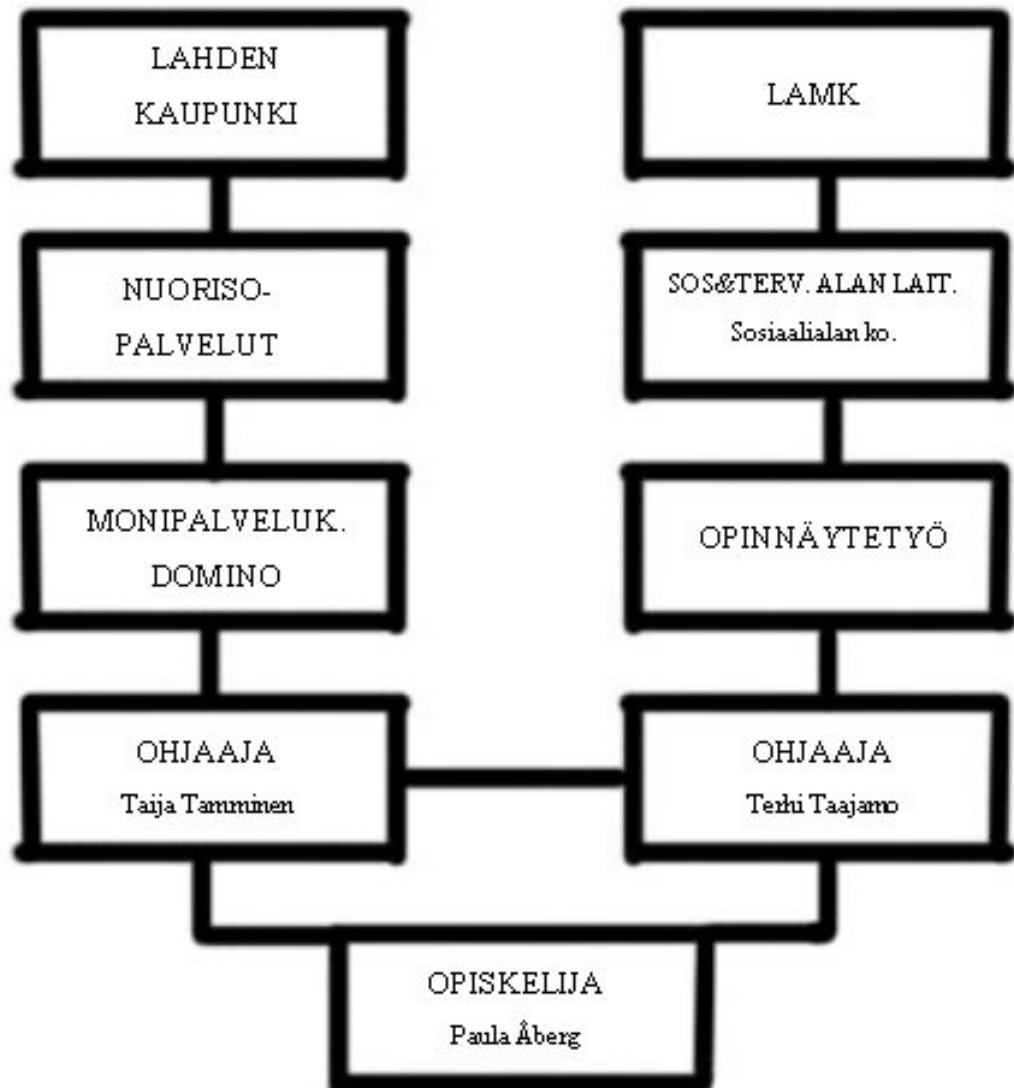
Muutammat nuorista, jotka osallistuivat toimintaan, osoittivat kuitenkin jatkuvasti mieltään toiminnan muuttamista vastaan ja peräänkuuluttivat kahvilamaista vapaata oleskelua tiloissa. Tämä aiheutti kahden nuoren poistumisen kesken toisen toimintakerran ja jättäytymisen ryhmän toiminnasta kokonaan. Ryhmäläisten ollessa kavereita kahden lähtö muutti hieman tunnelmaa ja aiheutti ohjaajalle jännitystä joksikin aikaa.

Muut nuorista kuitenkin jäivät vapaaehtoisesti mukaan toimintaan riippumatta kahden kaverinsa päätöksestä, mikä toisaalta vahvisti vapaaehtoisuuden ja oman valinnan tunnelmaa ryhmässä. Lopullisessa ryhmässä oli seitsemän 14-16 -vuotiasta nuorta, neljä tyttöä ja kolme poikaa. Tältä pohjalta lähdimme työskentelemään valokuvauksen parissa.

3.2 Resurssit

Projektiorganisaatio muodostui kuvion 1 mukaisesti Lahden ammattikorkeakoulun sekä Lahden kaupungin organisaatioiden yhdistelmänä. Opiskelija työskenteli

niin koulun opinnäyteohjaajan kuin toimintaympäristön työssäohjaajan kanssa. Ohjaajilla oli myös mahdollisuus kommunikoida keskenään. Ammattikorkeakoulun puolella toiminta kuului osaksi sosiaali- ja terveystieteiden opinnäytetyöprosessia, kun taas kaupungille se oli osa Nuorisopalveluiden monipalvelukeskus Dominon toimintaa.

KUVIO 1. Organisaatiokaavio

Dominon tilat olivat ryhmän käytössä sovittuna aikana. Tiloissa on keittiömahdollisuus ja oleskeluun tarkoitettut kalusteet. Domino sijaitsee lyhyen matkan päässä niin kaupungin keskustasta kuin useista eri kaupunkipuistoistakin. Tämä mahdollisti myös monipuolisen ulkotilan käytön ryhmän toiminnassa.

Toiminta-aika rajoittui nuorten kouluajan ulkopuolelle ja joutui mukautumaan esimerkiksi kulkumatkojen vaatimiin rajoihin. Ryhmän tapaamiset olivat kaksituntisia ja kerran viikossa, mutta toiminnallinen kokonaisuus oli mahdollista hajauttaa pidemmällekin aikavälille. Rahan käyttö oli pienryhmätoiminnan normaalin kuluksen mukainen, eli kattoi välipalan, mahdollisia askartelutarvikkeita yms. pieniä juoksevia kuluja. Nuorten monipalvelukeskus Domino rahoitti toiminnasta aiheutuvia kuluja kohtuuden rajoissa.

Toiminnan aikana olin itse vastuussa ryhmän toiminnan suunnittelusta. Ohjaajana ni toiminut työntekijä oli ryhmässä mukana toisena ohjaajana. Olen käyttänyt niin työpaikan ohjaavan työntekijän, kuin ohjaavan opettajankin ammattiapua tarvittaessa ja reflektoin opinnäytetyön edistymistä myös muiden opiskelijoiden kanssa eettiset kehykset huomioiden.

4 TAVOITTEET JA RISKIT

4.1 Tavoitteet ja niiden arviointi

Tämän opinnäytteen tavoitteena oli kokeilla ja kehittää toiminnallista menetelmää, jota voidaan myöhemmin soveltaa erilaisissa ryhmissä ja eri-ikäisten lasten ja nuorten parissa työskenneltäessä. Toiminnan pohjalta tuotettiin kansio, jossa toteutettua toimintaa kuin myös sen jatkomahdollisuuksia esitellään. Menetelmän on tarkoitus antaa lapsille ja nuorille heidän kehitystasonsa huomioiden uusia keinoja ja oivalluksia itseilmaisuun ja itsetuntemuksen kehittämiseen. Tavoitteena on saavuttaa uusia onnistumisen kokemuksia menetelmää käyttäville asiakkaille sekä työntekijöille yhteistyön ja avoimuuden välinein.

Itsetuntemusta, – tuntoa ja – ilmaisua on vaikeaa mitata perinteisin mittarein. Itsearviointi on subjektiivista ja tässä aiheessa todella altis vääristymään ulkoisten paineiden alla. Ihminen havaitsee itsessään herkästi vain ne asiat, jotka hänet on totutettu havaitsemaan. Ihmisellä on myös taipumus kuvata itseään sellaisena kuin he olettavat muiden heidät näkevän. Myös itsetuntemukseen liittyvien termien avautuminen samalla lailla kysyjälle ja vastaajille on todella epätodennäköistä. (Keltinkangas-Järvinen 1998, 71–73.)

Tavoitteiden asettelu itsetuntemuksen suhteen oli haastavaa ja niiden toteutumista oli vaikeaa mitata lyhyellä aikavälillä. Itsetuntoon ja – tuntemukseen liittyvän arvioinnin ollessa hyvin subjektiivista, olisi käytännössä mahdotonta ja tämän opin- näytteen kannalta turhaakin verrata nuoria toisiinsa. Sen sijaan nuorten tekemiä itsearviointeja ennen ja jälkeen toiminnan voisi olla luotettavampaa verrata toisiinsa. Saman henkilön kahden kyselyn vertaaminen toisiinsa vaatisi jonkilaista henkilöllisyyden merkitsemistä lomakkeisiin. Tämä kuitenkin aiheuttaisi pienessä ryhmässä toteutettavan oppinäytteen anonymiteetin huomattavan heikkenemisen.

Arvioin ryhmätoiminnan onnistumista havainnoimalla nuoria toiminnan aikana ja pitämällä havaintopäiväkirjaa, jossa kiinnitin huomiota nuorten tunnistamattomuuteen. Päiväkirjaa käytin pääosin tukena kansiota laatiessani. Käsittelin siinä lyhyesti nuorten paneutumista töihinsä ja niiden aiheista viriävää keskustelua. Päiväkirjan avulla säilytin ryhmän tunnelman muistissani vielä kirjoitusvaiheenkin asti, mikä auttoi minua esimerkiksi ideoimaan muutosehdotuksia ja variaatioita toiminnalle.

Tavoite menetelmän kokeilemisesta ja sen herättämistä ajatuksista onnistui omalta osaltani hyvin. Sain toiminnasta ideoita, joita olen käyttänyt myöhemmin muissakin työtilanteissa ja erilaisissa ryhmissä hyödykseni. Koin toiminnan palkitsevaksi haastavuutensa lisäksi, vaikka moni asia valaistui vasta toiminnan jälkeen kunnolla. Valokuvaustehtävien jäsentäminen ja avaaminen, rauhallinen työskentelyjärjestys ja erityisesti kunnollinen purku olivat ajatuksissani jo ennen ryhmän toimintaa, mutta vasta toiminnan jälkeen olen ymmärtänyt kunnolla miten itse osittain epäonnistuin niissä. Suurelta osin tämä johtui kokemattomuudestani ohjaajana, mikä kehittyi vain harjoituksella ja ajan myötä. Toiminta antoi minulle kuitenkin hyvän pohjan lopputuotokansiotani varten ja oli sen kannalta selkeä ja onnistunut koko-

naisuus. Nuoret tuntuivat viihtyvän ja heidän kanssaan olisi ollut hyvä jatkaa valokuvaustoimintaa pitkäjänteisemminkin, jolloin palautetta toiminnasta ja ideoita sekä vuorovaikutusta ylipäänsä olisi ollut enemmän.

4.2 Uhat ja mahdollisuudet

Opinnäytetyöprojektin uhat ja mahdollisuudet voidaan jakaa kuvion 2 SWOT-analyysin keinoin neljään kenttään: vahvuudet, heikkoudet, mahdollisuudet ja uhat. Toiminnan vahvuuksiksi arvioin jo ennen projektin aloitusta luovan toiminnan ja kuvallisen ilmaisun. Molemmat toimintatavat liittyvät toisiinsa ja ovat niin minulle kuin monille muillekin ennestään tuttuja ja luontevia tapoja toimia.

Yksi tärkeimmistä kirjaamistani vahvuuksista on se, ettei valokuvaus ole sukupuolisidonnaista. Se ei omien kokemusteni mukaan kosketa erityisesti tyttöjä tai poikia vaan kiinnostaa molempia kohtalaisen tasavertaisesti. Teknisen helppouden ja tuttuuden arvioin myös vahvuudeksi. Nykyään lähes kaikki ovat käyttäneet digitaalikameraa ja saattavat käyttää sellaista jopa päivittäin. Toisaalta peruskamerat, joita kuvatessa käytimme, on suunniteltu hyvin helppokäyttöisiksi ensikertalaisenkin käsissä eivätkä vaadi erityistä teknistä osaamista.

Projektia koskevat heikkoudet olivat laajoja kokonaisuuksia ja osan niistä olisi voinut sijoittaa vahvuuksiksikin eri tilanteessa. Uuden menetelmän käyttö uudessa toteutusryhmässä on haaste, jolla on mahdollisuus kääntyä hyödyksi tai haitaksi. Ensimmäistä kertaa kokeillessa neljä toteutuskertaa on lyhyt aika ottaa toiminta omakseen ja saada siitä hyvä ote, varsinkin kun useimmiten kaikki ei mene täysin suunnitelmien mukaan.

Tähän lisävaikutusta tuo kokematon ohjaaja, eli tässä tapauksessa opinnäytettä suorittava opiskelija, jonka kyky ennakoita ja reagoida tilanteisiin on hyvin alkutekijöissään. Ohjaaja vaikuttaa myös käytöksellään ja olemuksellaan ryhmän muiden jäsenten asennoitumiseen, motivaatioon ja viihtymiseen. Myös luova työskentely ja itsetuntemus ovat molemmat aiheina vaikeita arvioida, varsinkin lyhyellä aikavälillä.

<ul style="list-style-type: none"> – Luova toiminta – Kuvallinen ilmaisu – Tekninen helppous ja tutuus – Ei ole sukupuolisidonnaista 	<ul style="list-style-type: none"> – Uusi menetelmä – Uusi toteutusryhmä – Suhteellisen kokematon tekijä – Arvioinnin vaikeus
<i>VAHVUUDET</i>	<i>HEIKKOUEDET</i>
<ul style="list-style-type: none"> – Toimivan menetelmän syntyminen – Toiminna eloonjääminen ryhmässä/ryhmäläisissä – Tavoitteiden saavuttaminen 	<ul style="list-style-type: none"> – Vaikeatajuisuus – Ryhmän innostuksen puute – Ryhmän vaihteleva kokoonpano – Toimimattomuus – Menetelmän sekavuus
<i>MAHDOLLISUUDET</i>	<i>UHAT</i>

KUVIO2. SWOT -analyysi

Projektin mahdollisuuksiksi nelikenttään merkittiin sen tavoitteiden toteutuminen. Toimivan menetelmän syntyminen ja sen eloonjääminen niin ryhmäläisissä kuin minussakin olisi yksi parhaimmista tavoista saavuttaa projektin tavoitteet. Uhkina tavoitteiden toteutumiselle oli kuitenkin menetelmän uutuudesta ja hiomattomuudesta johtuva vaikeaselkoisuus.

Vaikka opinnäytteen tekijänä minulla oli jonkinlainen kuva mielessäni siitä miten toiminta rakentuu ja miten ohjaan nuoria siihen, vasta käytännössä tehden menetelmä pääsee ottamaan muotonsa ja selkeytymään. Muiden ihmisten kanssa toimiessa onnistuminen riippuu myös siitä miten heidät saadaan innostettua aiheeseen. Myös ryhmän vaihtelevuus ja sen aloituksen ympärillä kuohunut muu tilanne vaikuttivat uhkaavina tekijöinä projektia kohtaan.

5 TOTEUTUS

5.1 Menetelmän kuvaus

Valokuvaustyöskentelyssä kamera annetaan osallistujalle itselleen. Hän saa miettiä omaa tapaansa valita ja rajata kuvaa ja löytää kohteita, joita kuvaamalla ilmaista itselleen tärkeitä tai mielenkiintoisia asioita. Kuvaajalla on valta ottaa mieluisensa kuva haluamallaan tavalla. Tämän voidaan ajatella vahvistavan Keltinkangas-Järvisen (1998) esiinnostamaa hallinnantunnetta ja näin toimivan itseluottamuksen ja -tuntemuksen raaka-aineena.

Kuvaustekniikka on toissijaista ja kehittyy omaa vauhtiaan jos työskentelystä tehdään pidempiaikainen prosessi. Tärkeintä on kuvaajan vapaus valita, rajata ja näyttää kuvillaan haluamiansa yksityiskohtia ja paloja lähiympäristöstään ja elämästään. Savolaisen kuvaus voimaannuttavasta valokuvasta käy myös omaan menetelmäni: ”Vaikka menetelmän välineenä on valokuvaus, ei kysymys ole varsinaisesti valokuvaamisesta, vaan näkemisen ja katsomisen tavasta” (Savolainen 2011b).

Pienryhmässä toteutettava toiminta koostui neljästä kahden tunnin kerrasta syksyn 2008 aikana. Toimintaa edelsi useita tapaamiskertoja, joiden aikana ryhmäläiset saivat tutustua niin toisiinsa kuin uuteen ohjaajaankin. Välineinä valokuvaustyöskentelyssä toimivat ohjaajan kamerat, joista kuvat siirrettiin välittömästi tilassa olevaan tietokoneeseen ja muistitikulle. On myös mahdollista ja suotavaakin käyttää ryhmäläisten omia digitaali- tai kännykkäkameroita sellaisten ollessa saatavilla.

Ryhmän käyttöön valmistelin vapaaseen työskentelyyn orientoivia tehtäviä.

Orientoivia teemoja olivat kaunis/ruma asia, tarina kuvasarjana ja omakuva ilman ihmistä. Nämä kaikki teemat avaavat ajattelua henkilökohtaisia mieltymyksiä ja minäkuvaa kohti. Valmiita teemoja voidaan käsitellä ryhmän tarpeen mukaan joko vain muutamilla ensimmäisillä kerroilla tai sitten pidemmän aikaa. Tarkoituksena

olisi että ohjaajalta tulleiden teemojen jälkeen aiheet jatkuisivat nuorilta joko suoraan tai välillisesti tulleilla teemoilla. Dominon ryhmän kanssa toteutettiin nämä kolme valmista teemaa ja yksi nuorten kanssa yhdessä ideoitu tema: tunne/fiilis.

Kuvauskerroilla ryhmäläisten kanssa lähdetään jäsentämään aihealueita, joita he haluaisivat työstää valokuvan välinein. Ryhmän kanssa valitaan ja jäsennetään kuvauskohteet ja näkökulmat aiheisiin, keskustellen ja mielipiteitä jakaen ryhmän omasta aktiivisuuden tavasta riippuen. Toiminta saa muovautua ryhmänsä näköiseksi, osalle on luontevaa lähteä heti toimimaan ja kuvaamaan, toiset haluavat suunnitella ja miettiä ensin. Osa ottaa useampia kuvia, joista valitsee vasta lopuksi suosikkinsa, kun taas toinen saattaa ottaa vain yhden kuvan ja tietää olevansa siihen tyytyväinen.

Nuoret toimivat itse oman ympäristönsä kuvaajina ja tuovat esiin itse tärkeäksi näkemiään asioita. Ohjaaja toimii mahdollistajana ja tukijana nuorten omassa, sisäisestä maailmasta ohjatussa työprosessissa. Jälleen toiminnassa näkyy, vaikkakin erilaista toteutusta, niin samanlaista ajatusmaailmaa Savolaisen valokuvauksen kanssa: ”Menetelmän kautta rikastetaan omien tunteiden tunnistamista ja ilmaisua sekä kykyä elävien mielikuvien muodostamiseen” (Savolainen 2011b).

Valmiit kuvat katsotaan yhdessä ja niistä voidaan keskustella, mutta niitä ei arvostella tai laiteta paremmuusjärjestykseen. Uusikyläkin muistuttaa että arvosteleva asenne on usein luovuuden tappaja ja että avoimella asenteella ja positiivisilla huomioilla sekä kysymyksenasettelulla voidaan saada paljon rakentavampi lopputulos aikaan (Uusikylä, 2002, 50).

Kuvaaja itse päättää kuinka paljon kuvastaan haluaa kertoa. Mahdollisuuksien rajoissa kuvat tulostetaan seuraavaksi kerraksi väritulostimella ja valikoidut kuvat teetetään lopulta valokuviksi tai tulostetaan suurempina valokuvapaperille. Dominon ryhmän kanssa väliprosessikuvia ei harmiksemme saatu jokaiselle kerralle, jolloin työskentelyn kaari ei ollut niin näkyvä koko ajan. Prosessin aikana kuvista voidaan koota myös portfolioita. Nuori saa itse pitää kaikki omat kuvansa.

5.2 Tuotos ja sen arviointi

Projektin tuotoksena on kokonaan itse tuottamani kansio, jossa toiminnallinen menetelmä esitellään esimerkkiryhmän perusteella. Se sisältää vaiheittaisen kuvauksen projektista ja ehdotuksia vaihtoehtoisiin teemoihin muunlaisissa ryhmissä ja eri toteutuskerroilla. Kansio toimiikin viitteellisenä oppaana menetelmän soveltamiseen erilaisissa ryhmissä ja eri-ikäisten lasten ja nuorten kanssa. Siinä esitellään kuvausteemat ja valokuvaesimerkkejä Dominon nuortenryhmästä sekä varhaiskasvatukseen ja esiopetukseen sopivia ideoita teemoista ja työskentelytavoista.

Halusin kansioon selkeän kaaren harjoitteista, joita Dominon ryhmän kanssa teimme, mutta myös lisätä ajatuksia joita minulle heräsi muista mahdollisuuksista toimia työskentelytavan kanssa. Kansion tarkoitus oli kuitenkin toimia ikään kuin sytykkeenä ohjaajille, jotka loppuen lopuksi oivaltaisivat itse parhaat teemat ja aiheet omalle ryhmälleen, ennemmin kuin toistaisivat suoraan valmiita ohjeita koko prosessin ajan. Tämän takia valokuvilla ja visuaalisuudella on suuri merkitys kansion sisällössä. Koska kuva kertoo enemmän kuin tuhat sanaa, Dominon ryhmän nuorten ottamat valokuvat kertovat parhaiten miten he lähestyivät teemoja kukin omasta suunnastaan. Kysyin nuorilta henkilökohtaisesti sekä kirjallisesti luvan käyttää heidän valokuviaan opinnäytetyöni osana. Ehdoksi itse asetin sen, että kuvista ei voi tunnistaa kuvassa olevaa ihmistä tai ihmisiä helposti. Kaikki nuoret antoivat luvan kuvien käyttämiseen näillä ehdoilla.

Kansio on rakennettu toimintatuokioiden ympärille niin että ennen niiden kuvausta kerron hieman menetelmästä, välineistä ja työskentelyotteesta ja tuokiokuvausten jälkeen ideoin vielä tiivistetysti variaatiomahdollisuuksia. Aloitushjeiden ei ole tarkoitus olla syventäviä, vaan kenen tahansa silmältävissä läpi kohtalaisen nopeasti ja selkeästi. Lavea kertomistyyli tukee myös ajatusta pohjatiedon ja lähtökohdan antamisesta työskentelylle, ennemmin kuin suoranaisten ohjeistuksen tuottamisesta valmiiseen toimintaryhmään.

Toimintatuokiot esittelen samassa järjestyksessä missä ne toteutettiin syksyllä 2008. Jokainen tuokio on sijoitettu omalle aukeamalleen, jossa toisella sivulla on pääosin tekstillinen kuvaus tehtävästä ja käytännön kokemuksia nuorten toiminnasta kyseisellä kerralla. Aukeaman toisella sivulla on Dominon ryhmän nuorten

ottamia kuvia kyseiseltä kerralta. Taittoon lisäsin myös väripalkkeja elävöittämään kansiota ja luomaan liikkeen ja toiminnan tuntua.

Tekstisivulle sijoitin aina myös erillisen idealaatikon, jossa on muutamalla lauseella visioitu ja kommentoitu kyseisen teeman tai työskentelytavan muunnosmahdollisuuksia. Aiheen omalta sivulta ne on helppo löytää ja yhdistää selkeästi tekemääni esimerkkitoteutukseen. Tämän olisi myös tarkoitus viritellä lukijan mielikuvitusta valokuvaamisen käyttämisestä omassa työssään heti luettuaan toimintakerran kuvauksen.

Toiminnan viimeisellä kerralla emme kuvanneet enää vaan katsoimme vielä kerran otetut kuvat ja vietimme pikkujouluja. Kansioon kirjoitinkin sen kerran kohdalle ryhmän lopputunnelmia ja ideoita omasta mielestäni paremmistakin tavoista purkaa ja koota toiminta, kun aikaa ja suunnitelmallisuutta on enemmän. Viimeisenä kohtana kansiossa on osittain jo tuokiosivuilla esitettyjä ja osittain uusia ideoita teemojen käsittelyyn erityisesti varhaiskasvatuksessa.

Kansiosta tuli tiivis ja selkeä, kuten olin suunnitellutkin. Kaikki toimintakerrat ovat eritelty ja havainnoillistettu kuvin ja kansio on nopeasti selailtavissa läpi kokonaiskuvan saamiseksi. En kuitenkaan ollut luettanut sitä kovin monella ulkopuolisella ennen opinnäytteen julkaisua, joten en voi tietää kohtaako se lukijan samalla tapaa kuin itse olen arvioinut. Tämä on selkeä heikkous paitsi kansion arvioinnin kannalta, myös itse onnistumisen kannalta. Kansioon olisi voitu myös ideoida ja koota huomattavan verran enemmän variaatioita ja valmistaa useampia valmiita teemoja, mutta silloin myös sen laajuus olisi kasvanut suhteessa huomattavasti. Tarkoituksena oli kuitenkin tehdä virikkeellinen tuotos ennemmin kuin kirjaimellisesti toteutettava opas, jolloin lisäteemojen vähyys ei ole niin suuri heikkous kokonaisuuden kannalta.

6 POHDINTA

Luovuus on tapa kurottaa ihmisen sisimpään, älykkyyteen ja tunteisiin. Se ei kuitenkaan pohjimmiltaan ole kuvataidetta, musiikkia tai muuta perinteisesti luomiseen liitettyä toimintaa, vaan arkipäiväisiä yhteyksiä, oivalluksia ja ilmaisuja. Niin

kuin Gardner (1999, Uusikylän 2002 mukaan) esitti luovuuden neljä tasoa, luovuuteen vaikuttaa monta tekijää ja yhteisvaikutusta.

Jokaisessa ihmisessä on luovuutta, mutta sen vahvistaminen ja tukeminen vahvistaa myös heidän itseilmaisuaan ja jopa, niin kuin Savolainen (2011b) asian esitti, ymmärretyksi ja hyväksytyksi tulemisen kokemuksia. Sosiaalialan työssä menetelmät, jotka helpottavat ihmisen itseilmaisua ja antavat keinon sanoa ehkä jopa sanattomasti henkilökohtaisia ja tärkeitä mielipiteitä, ovat tärkeä apuväline työntekijän ja asiakkaan jakamassa prosessissa.

Itseilmaisuus kulkee käsi kädessä itsetunnon kanssa. Vapaus itsensä ilmaisemiseen lisää usein myös itsetuntemusta ja itsetuntoa. On kuitenkin vaikea mitata ilmaisu tai itsetuntoa perinteisin mittarein. On jopa eettisesti arveluttavaa käydä arvostelevaan toista ihmisenä tai luovana olentona. Vain ihminen itse tietää todella miten itsensä kokee, joten itsearviointi olisi loogisin tapa mitata kehitystä itsetuntemuksessa. Toinen ongelma näiden tekijöiden mittaamisessa on aika. Lyhyellä aikavälillä itsetuntemus ei pääse vielä todella kehittymään ja kypsymään, vaan ajan pitää antaa tehdä prosessissa myös oma tehtävänsä.

Itsetunto ja itsetuntemus kehittyvät lapsen minän kehittymisen mukana, mutta niitä voi myös harjoitella ja kehittää. Minän kehitys seuraa lapsen kehitystä yksilöllisessä tahdissa. Toimintaa suunniteltaessa ja ohjattaessa on tärkeää ottaa huomioon ohjattavien lasten kehitystaso ja valmiudet. Mitä nuorempi lapsi on, sen konkreettisempia aiheita ja lähestymistapoja on hyvä käyttää, vanhempien lasten kanssa voi jo tuoda ilmaisuun enemmän mielikuvituksellisuutta ja lapsen sisäistä maailmaa.

Erilaisia menetelmiä käytettäessä sosiaalialalla on olennaista että menetelmät sopivat paitsi asiakkaalle, jonka kanssa niitä käytetään, mutta myös sille työntekijälle joka ohjaa ja käyttää menetelmää asiakkaan kanssa. Valitsin itse valokuvaamisen, koska se on itsellenikin luonteva tapa toimia ja rennolla lähestymisotteella sitä oli helppo lähteä työstämään myös muiden kanssa. Samaa ajattelutapaa pyrin ylläpitämään tuotoksena olevassa kansiossa, jossa jätin aiheiden lopullisen soveltamistavan auki ja menetelmää käyttävän työntekijän valittavaksi. Näin jokainen saa ja

joutuukin tekemän omasta valokuvaustyöskentelystä itsensä ja ryhmänsä näköisen kokonaisuuden.

Kirjoitusprosessi muodostui hyvin pitkäksi ja haastavaksi useiden henkilökohtaisten vastoinkäymisen sattuessa samalle ajanjaksolle. Pian aloittamisen jälkeen prosessi katkesi jopa kokonaan. Ajatuksen poimiminen takaisin pitkän tauon jälkeen oli haastavaa ja tekstin työstäminen loogiseen järjestykseen vaikeampaa kuin alun perin saatoin uskoakaan. Aihe ei tuntunut enää ajankohtaiselta omalle itselleni, koska olin käsitellyt sen suurimmaksi osaksi jo vuosia aikaisemmin prosessin ollessa täydessä vauhdissaan. Työskentelyote, jossa lasta pyritään ohjaamaan sekä kannustamaan kokeilemaan ja tutkimaan itse, on kasvanut vähitellen vain vahvemmaksi ammatti-identiteetissäni vaikka se vaatiikin arjessa aktiivista toimimista sen eteen.

Kahden vuoden ajanjakson jälkeen täytyy kuitenkin todeta, että valokuvaaminen sekä asiakkaan kuunteleminen prosessissa ja jälleen kuvan kautta ovat yhä minulle luontevia työskentelytapoja. Opinnäyteprosessin alun ja lopun välillä olen ehtinyt käyttää valokuvausta työssäni lasten kanssa ja uusia ideoita syntyy arjessa jatkuvasti. Vaikka itse opinnäytetyö tuntui monessa kohtaa jo käsitellyltä ja aikansa eläneeltä, sen aihe on pysynyt tuoreena ja aktiivisesti mukana ajatuksissani tehdessäni työtä sosiaalialalla. Vaikka itse työssä moni kulma jää vielä säröiseksi, tuntuu hyvältä saattaa päätökseen prosessi joka oli jo kuolla matkaeväiden puutteeseen.

LÄHTEET

Dunderfelt, T. 1997. Elämäntapa-psykologia. Helsinki: WSOY.

Dunderfelt, T. 2006. Voimavarana itsetuntemus. Helsinki: Kirjapaja Oy.

Keltinkangas-Järvinen, L. 1998. Hyvä itsetunto. Helsinki: WSOY.

Lahden nuorisopalvelut 2011a, Nuorten monipalvelukeskus Domino [online].

Lahden nuorisopalvelut [viitattu 27.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.nuorilahti.net/domino/>

Lahden nuorisopalvelut 2011b, Nuorten monipalvelukeskus Domino [online].

Lahden nuorisopalvelut [viitattu 27.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.nuorilahti.net/domino/index.php?id=124>

Merriam-Webster 2011a. Empowerment [online]. Merriam-Webster [viitattu 27.3.2011]. Saatavissa: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/empowerment>

Merriam-Webster 2011b. Self-expression [online]. Merriam-Webster [viitattu 27.3.2011] Saatavissa: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/self-expression>

Nurmi, J., Ahonen, T., Lyytinen, H., Lyytinen, P., Pulkkinen, L. & Ruoppila, R. 2006. Ihmisen psykologinen kehitys. Helsinki: WSOY.

Savolainen, M. 2011a. Maailman ihanin tyttö –valokuvaprojekti [verkkójulkaisu].

Savolainen, M. [viitattu 27.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.voimauttavavalokuva.net/etusivu.htm>

Savolainen, M. 2011b. Voimauttavan valokuvan menetelmä [verkkójulkaisu]. Sa-

volainen, M. [viitattu 27.3.2011]. Saatavissa:

<http://www.voimauttavavalokuva.net/menetelma.html>

Uusikylä, K. 2002. Voiko luovuutta opettaa? Teoksessa Kansanen, P & Uusikylä, K. (toim.) Luovuutta, motivaatiota, tunteita. Jyväskylä: Ps-Kustannus.

LIITTEET

LIITE 1. Tuotos: Valokuvatyöskentely -kansio